
Kyrkomötet
Kyrkolivsutskottets betänkande 2020:1

Jämställdheten i Svenska kyrkan

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas kyrkostyrelsens skrivelse 2020:5 Jämställdheten i Svenska kyrkan samt motion 2020:3 En kyrka för alla.

Skrivelsen innehåller statistiskt material, analyser, redogörelse för aktuell forskning och rapporter på temat jämställdhet i Svenska kyrkan och en beskrivning av det löpande arbete som bedrivs på nationell nivå för att främja jämställdhet. Utskottet uppskattar den viktiga funktion som skrivelsen fyller. Utskottet anser att det finns anledning att uppdatera dess form och dess syn på kön och föreslår därför att den ska breddas för att synliggöra transpersoner och icke-binära samt inkludera statistik för ideellt engagerade och åldersfördelning för förtroendevalda på alla nivåer.

Motionen föreslår åtgärder som rör jämställdheten i rekryteringen till prästutbildningen. Den föreslår även att skrivelsen breddas för att inkludera alla former av ojämlikhet samt att kyrkostyrelsen arbetar för att vända utträdestrenden bland unga män. Utskottet ser att detta är viktiga områden men konstaterar att det redan pågår ett brett arbete kring medlemsvård och med att kommunicera kyrkans relevans. Utskottet anser att det inte vore effektivt att bryta ut gruppen unga män speciellt i detta arbete.

Till betänkandet finns en reservation och ett särskilt yttrande.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. med godkännande lägga kyrkostyrelsens skrivelse Jämställdheten i Svenska kyrkan till handlingarna,
2. uppdra till kyrkostyrelsen att bredda innehållet i jämställdhetsskrivelsen i enlighet med vad utskottet anför,
3. avslå motion 2020:3, punkt 1,
4. avslå motion 2020:3, punkt 2,
5. avslå motion 2020:3, punkt 3.

Skrivelsens förslag

Kyrkostyrelsens skrivelse 2020:4 Jämställdheten i Svenska kyrkan

Kyrkomötet beslutar att med godkännande lägga kyrkostyrelsens skrivelse Jämställdheten i Svenska kyrkan till handlingarna.

Motionens förslag

Motion 2020:3 Av Aron Emilsson m.fl., En kyrka för alla

Kyrkomötet beslutar att

1. med anledning av kyrkostyrelsens skrivelse 2020:5 Jämställdheten i Svenska kyrkan uppdra till kyrkostyrelsen att uttryckligen uppmärksamma, analysera och långsiktigt tillse att prästutbildningen attraherar såväl män som kvinnor,
2. med anledning av kyrkostyrelsens skrivelse 2020:5 uppdra till kyrkostyrelsen att framledes formulera redogörelsen så att all form av ojämlikhet beaktas, snarare än detaljerade diskrimineringsgrunder såsom idag,
3. med anledning av kyrkostyrelsens skrivelse 2020:5 uppdra till kyrkostyrelsen att initiera strategiska och målgruppsoptimerade insatser för att vända utträdestrenden bland unga män.

Bakgrund

Innehållet i skrivelsen

Kyrkostyrelsen lämnar en gång under varje mandatperiod till kyrkomötet en redogörelse av jämställdheten inom Svenska kyrkan. Det gör den i enlighet med ett beslut som fattades av ombudsmötet 1995. Redovisningen ska ske vid en sådan tidpunkt att den kan ha ett betydande värde för nomineringarna inför nästföljande kyrkoval.

Diskrimineringsgrunderna i diskrimineringslagen avser kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Jämställdhetsskrivelsen avser diskrimineringsgrunden kön i första hand men har av kyrkomötet utökats för att också innehålla ålder i vissa delar.

I skrivelsen finns statistik om könsfördelningen bland förtroendevalda och anställda inom Svenska kyrkan. En redovisning av åldersfördelning finns också när det gäller förtroendevalda på den nationella nivån. Vidare finns det uppgifter om lönespridning för samtliga anställda och uppgifter om de arbetar hel- eller deltid, eller är timanställda. Det statistiska materialet analyseras i skrivelsen.

Nytt i mandatperiodens skrivelse är att begreppet jämställdhet definieras samt en bred sammanfattande omvärldsanalys av området jämställdhet och angränsande områden, både i Sverige och globalt. Det finns också en redogörelse för aktuell forskning och rapporter på temat jämställdhet i Svenska kyrkan.

I skrivelsen finns vidare en beskrivning av det arbete som löpande bedrivs på den nationella nivån för att främja jämställdheten mellan kvinnor och män både i det nationella och i det internationella arbetet. Fokus är på genusrättvisa där arbetet för att förebygga och bemöta sexuella övergrepp och trakasserier ingår.

Kyrkostyrelsens överväganden

Kyrkostyrelsen konstaterar att jämställdheten i de beslutande organen på nationell nivå är fortsatt god sett till fördelningen av kvinnor och män, med undantag för ordförandeposter i nämnder och råd.

Medelåldern bland kyrkomötets ledamöter har ökat från 54 år till 57 år under perioden. Kyrkostyrelsen ser att både kyrkostyrelsen och nomineringsgrupperna måste arbeta medvetet och aktivt med att öka möjligheten för yngre att ta plats i kyrkomötet.

I församlingsråd samt ordförandeuppdrag i stiftsstyrelser och kyrkofullmäktigen noterar kyrkostyrelsen att representationen inte är jämställd. Församlingsråden är genomgående kvinnodominerade, både när det gäller ledamöter, ordföranden och vice

ordföranden. Ordförandeuppdragen i kyrkofullmäktigen är mansdominerade och eftersom ordförande i stiftsstyrelser är knutit till biskopsrollen (förutom ärkebiskopen) finns samma obalans som det finns i antalet män (9) och kvinnor (4) bland biskoparna.

I skrivelsen lyfts särskilt fram att det finns många yrkesgrupper som antingen är kvinno- eller mansdominerade. Det noteras också att kvinnor är överrepresenterade bland deltidsarbetande till exempel i den grupp som har pedagogiska arbetsuppgifter. Det är också betydligt fler kvinnor än män som är timanställda. Kyrkostyrelsen konstaterar också att den låga andelen män bland anställda med pedagogiska och diakonala uppgifter är något som behöver göras något åt.

I skrivelsen noterar kyrkostyrelsen att fördelningen inom prästyrket nu är helt jämn och andelen kvinnor som är kyrkoherdar fortsätter att öka. Fler kvinnor än män utbildar sig till präst idag vilket med all sannolikhet leder till att andelen kvinnor inom gruppen anställda präster kommer att öka.

I förra mandatperiodens jämställdhetsskrivelse lyfte kyrkostyrelsen det höga sjukskrivningstalet bland prästvigda kvinnor. I årets skrivelse konstaterar kyrkostyrelsen att sjukskrivningstalen är fortsatt höga och att detta behöver strategiskt bemötas som ett strukturellt problem av alla arbetsgivare inom Svenska kyrkan. Kunskapen om vad som driver prästvigda kvinnors sjukskrivningstal behöver öka.

Kompetensförsörjning och utbildningsinsatser

Den nationella nivån ansvarar för de kyrkliga utbildningarna och för att stötta stiftens i deras rekryteringsuppdrag till de kyrkliga utbildningarna. Biskoparna och domkapitlen har enligt kyrkoordningen ett ansvar som rör rekrytering i samband med sina uppdrag gällande antagning och vigning av präster och diakoner. Ansvar är en del av stiftets uppdrag att främja och ha tillsyn över församlingens liv.

I KsSkr 2020:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2021–2023, bilaga 2, den ursprungliga skrivelsen, finns kyrkostyrelsens mål för kompetensförsörjning under målbild 1 (delmål 1 C): ”Den nationella nivån säkerställer i samverkan med stiftens kompetensförsörjning som svarar mot Svenska kyrkans framtida behov” (sidan 30). Kyrkostyrelsen har haft samråd med stiftsstyrelserna kring strategisk kompetensförsörjning för framtidens församlingens liv. Utfallet av detta samråd kommer att finnas som en grund för fortsatta vägval i frågor om utbildningsalternativ. Svenska kyrkans utbildningsinstitut har också en nära dialog och samverkan med stiftens rekryteringsansvariga om kortsiktiga och långsiktiga åtgärder för att främja kompetensförsörjning och att jobba strategiskt med jämlika förutsättningar för studerande.

I den behörighetsgivande kyrkoherdeutbildning som Svenska kyrkans utbildningsinstitut ansvarar för betonas kyrkoherdens organisatoriska ansvar för att jobba strukturerat med jämlikhetsperspektiv utifrån människosyn, kyrkosyn och diskrimineringslagstiftning. Även i institutets programutbildningar bearbetas genusaspekter i undervisningen med indirekt betydelse för församlingen som rekryterande miljö.

Insatser för medlemsvård

Medlemsstrategi

För tre år sedan biföll kyrkomötet en motion om medlemsstrategi (Mot 2017:117, KI 2017:1, KmSkr 2017:2). Kyrkomötet uppdrog då till kyrkostyrelsen att initiera ett brett arbete med att utveckla en medlemsutvecklingsstrategi med relevans för Svenska kyrkans samtliga nivåer.

En förstudie genomfördes under hösten 2019 i samverkan med stift och församlingar. Förstudien identifierar ett antal viktiga avgränsade processer som ska stödja stift och församlingar i arbetet att följa medlemmen genom livet. Hit kan höra inbjudan till

dop, konfirmation och kontakt med nyinflyttade samt församlingens tillgänglighet (KsSkr 2020:3, s. 20).

I skrivelsen Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2021–2023 (KsSkr 2020:1) finns ett förslag om att under 2021 initiera en långsiktig särskild satsning för att stärka församlingarnas förmåga att systematiskt följa medlemmen i enlighet med de behov som församlingar och kyrkoherdar efterfrågar.

Kommunikation som mission

Samtidigt som kostnaden för hela Svenska kyrkans annonsering, tryck och produktion ligger på en halv miljard kronor om året är kunskapen hos landets befolkning om vad Svenska kyrkan gör låg. Stora medlemsgrupper har en svag eller ingen relation med sin församling. Det gäller i synnerhet 90-talisterna som också är en stor utträdesgrupp. Mot denna bakgrund genomfördes projektet *Kommunikation som mission* under 2018–2019 av den nationella nivån och de tretton stiftens tillsammans. Projektet hade som syfte att stärka den praktiska förmågan hos församlingarna att kommunicera externt.

I projektet har man visat att kommunikationen bör ske på ett sätt som ökar människors kunskap om vad Svenska kyrkan är och gör. Kommunikationen måste också syfta till att människor upplever kyrkan som relevant. Det är avgörande för att minska utträdena. Satsningen har bestått av flera olika delar där budskapet nått brett i Svenska kyrkan med 66 genomförda föreläsningar i så gott som samtliga stift, för såväl förtroendevalda, ideella som anställda.

I projektet ingick också att ta fram en arbetslagsutbildning i kommunikation och sex enheter deltog i utbildningen under projektiden. Utbildningen tar sin utgångspunkt i en nuläges- och omvärldsanalys där arbetslaget identifierar vad som är viktigt för människor i olika åldrar och med olika bakgrund i det omgivande lokalsamhället. En annan utgångspunkt är den egna församlingens verksamhet och dess förutsättningar. Här används statistik över dop, in- och utträden samt in- och utflyttning, för att ringa in grupper att särskilt fokusera på. I övningarna ingår att identifiera omvärldsfaktorer som utmanar församlingen och hur församlingen kan möta människor och levandegöra det kristna budskapet i människors liv.

Även om projektet har avslutats lever arbetet med *Kommunikation som mission* vidare. Resultatet är ett utbildningsår för hela arbetslaget med föreläsningar och workshops som man kan göra i sin helhet eller de delar som passar. I flera församlingar pågår nu arbetslagsutbildning. Allt material finns samlat på intranätet:

<https://internwww.svenskakyrkan.se/kommunikation/kommunikation-som-mission>

Utskottets överväganden

Kyrkostyrelsens skrivelse 2020:5

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att med godkännande lägga kyrkostyrelsens skrivelse Jämställdheten i Svenska kyrkan till handlingarna.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdraga till kyrkostyrelsen att bredda innehållet i jämställdhetsskrivelsen i enlighet med vad utskottet anfört.

Utskottet uppskattar den viktiga funktionen som jämställdhetsskrivelsen fyller bland annat genom att uppmärksamma genderobalans bland anställda och förtroendevalda i Svenska kyrkan och är mån om att den fortsätter vara relevant i varje tid. Utskottet ser ett behov av att uppdraget för skrivelsen i framtiden breddas på några områden.

I årets skrivelse nämns osynliggörandet av transpersoner i samhället. Men eftersom det i övrigt inte lämnas några kommentarer om den gruppen i Svenska kyrkans sammanhang menar utskottet att skrivelsen bidrar till osynliggörandet av transpersoner. Utskottet anser att synen på kön i jämställdhetsskrivelsen behöver uppdateras, breddas och benämna transpersoner och icke-binära. Utskottet är medvetet om att det är vanskligt att redovisa statistik över dessa grupper men anser att statistiken åtminstone måste kommenteras så att grupperna inte blir osynliggjorda.

Utskottet vill betona att både ökad jämställdhet och ett genusmedvetet systematiskt arbetsmiljöarbete är viktiga förutsättningar för en bra arbetsmiljö för alla. Utskottet ser också att skrivelsen skulle tillföra Svenska kyrkan ett större värde om den inkluderade ideella medarbetare eftersom den då skulle utgöra ett viktigt underlag för hur församlingar arbetar med idealitet.

Utskottet har vidare tagit del av motionssvar från Svenska Kyrkans Ungas Påverkansforum som bland annat pekar på att åldersfördelning också är väldigt relevant i en jämställdhetsskrivelse. Utskottet delar den uppfattningen och ser positivt på den åldersindelingsstatistik som redan finns i årets skrivelse för förtroendevalda på nationell nivå men menar att skrivelsen skulle vinna på att utöka den så att den omfattar förtroendevalda på samtliga nivåer.

Utskottet föreslår därför att utöver att lägga årets jämställdhetsskrivelse med godkännande till handlingarna ska kyrkomötet besluta att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att bredda uppdraget för skrivelsen i enlighet med det ovan anförda.

Motion 2020:3

Utskottets förslag:

3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2020:3, punkt 1.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2020:3, punkt 2.
5. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2020:3, punkt 3.

Utskottet anser att motionärerna lyfter frågor som är angelägna: rekrytering till kyrkliga utbildningar, utvidgning av jämställdhetsskrivelsen och medlemsstrategier.

Jämställdhetsskrivelsen tydliggör den könsmissiga snedfördelningen i de kyrkliga utbildningarna även bland diakoner och församlingspedagoger. Utskottet menar att om man ska angripa snedfördelningar i kyrkans utbildningar är prästyrket inte det mest prioriterade området.

Utskottet konstaterar att rekrytering till de kyrkliga utbildningarna är stiftens uppdrag och inte den nationella nivåns.

När det gäller förslaget om att bredda jämställdhetsskrivelsen för att inkludera all form av ojämlikhet anser utskottet att detta skulle bredda skrivelsen för mycket på bekostnad av jämställdhetsfrågorna. Utskottet ser hellre att skrivelsens område breddas på det sätt som utskottet föreslår ovan.

Utskottet konstaterar att det framgår av bakgrundstexten att det redan pågår en bred satsning på medlemsvård samt en satsning på att kommunicera kyrkans relevans. När det gäller motionärernas förslag om insatser för att vända utträdestrenden bland unga män anser utskottet att det inte vore effektivt att bryta ut den gruppen speciellt.

Med anledning av det ovan anförda föreslår utskottet att motionen avslås i sin helhet.

På kyrkolivsutskottets vägnar

Niklas Grahn, ordförande

Sigurdur Hafthorsson, sekreterare

Beslutande: Niklas Grahn, ordförande, Marie Nielsén, Ronny Hansson, Peter Egardt, Lina Dahm, Eva-Maria Munck, Kent Karlsson, Agne Arnesson, Inga Alm, Zandra Pettersson, Mats Ershammar, Lisa Gerenmark, Vicktoria Bagi, Torbjörn Aronson och Margaretha Herthelius.

Biskoparna Thomas Petersson och Andreas Holmberg har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

En uppsjö olika diskrimineringsgrunder kan skapa olika former av allvarlig ojämställdhet och ojämlikhet. Det kan vara lovvärt att understryka och betona de fall där det anses särskilt motiverat. Samtidigt kan det vara problematiskt att rada upp otaliga tänkbara diskrimineringsgrunder, vilket riskerar att någon diskrimineringsgrund uteblir. Denna uppräkningsgrunder kan också uppfattas som en gradering av dessa. Här gör sig begreppet *Less is more* rättvisa: Oskäligen diskriminering bör i alla dess former bekämpas och ett strategiskt arbetsmiljöarbete vara närvarande på samtliga Svenska kyrkans nivåer.

Jag reserverar mig mot utskottets förslag till beslut i punkt 2 till förmån för avslag på punkt 2.

Sverigedemokraterna menar att det är av största vikt att gå till botten med de identifierade skillnaderna inom prästutbildningen. Motion 2020:3 presenterar goda förslag för att sörja för en kyrka för alla.

I det arbetet är det viktigt att Svenska kyrkan på nationell nivå får uppdraget att långsiktigt se över att prästutbildningen attraherar såväl män som kvinnor. Jag ser det också som viktigt att vi från nationellt håll beaktar all form av ojämlikhet inte bara detaljerade diskrimineringsgrunder som idag.

Jag reserverar mig mot utskottets förslag till beslut, till förmån för bifall till motion 2020:3.

Zandra Pettersson

Särskilt yttrande

Jag reserverar mig mot kyrkolivsutskottets beslut att anta betänkande KI 2020:1 Jämställdheten i Svenska kyrkan till förmån för mitt yrkande att två skilda betänkanterna skulle utformas med utgångspunkt från dels kyrkostyrelsens skrivelse 2020:5, dels motion 2020:3.

Den motion som jag, i enlighet med de instruktioner som meddelats, utformat i anslutning till kyrkostyrelsens skrivelse om Jämställdheten i Svenska kyrkan 2020:5, bordlades till nästa års kyrkomöte av presidiet. Min uppfattning är därför att själva skrivelsen borde bordläggas till nästa års kyrkomöte. Eftersom så inte skedde yrkade jag på att skrivelsen och motion 2020:3 Kyrka för alla skulle behandlas var för sig med skilda betänkanterna. Detta skulle underlätta behandlingen av min motion vid

nästa års kyrkomöte. Så blev ej fallet, utan kyrkolivsutskottet beslutade istället att ett enda betänkande skulle skrivas och beslutas.

I det beslutade betänkandet diskuteras i hög grad andra frågor än jämställdheten i Svenska kyrkan och inga konkreta resonemang eller planer förs fram för att motverka att männen försvinner från kyrkan. Istället förlorar sig utskottet i ett intersektionellt ideologiskt resonemang kring hbtq-personer, m.m.! För att återvinna männen till kyrkan och förhindra ytterligare minskning av män i olika kyrkliga yrken och kyrkan i övrigt, krävs ett missionellt perspektiv och konkreta initiativ. Detta saknas helt i kyrkolivsutskottets betänkande. Svenska kyrkan är i fortsatt fritt fall på detta område.

Torbjörn Aronson